

Моделі рекапіталізації банків

Д-р. Ганс Рекерс – Член Правління Німецького Бундесбанку (Німецького центрального банку) 1999-2009

Заступник члена Координаційного комітету SOFFIN (Державна комісія з санаційних банків) 2008/ 2009

Квітень 2015

Зміст

1. Рекапіталізація в Німеччині після фінансової кризи 2008 р.
2. Стабілізація банків в Україні
3. Моделі рекапіталізації

I. Рекапіталізація у Німеччині після фінансової кризи 2008 р.

1. Причини та перебіг фінансової кризи

а) Заходи ЄЦБ

- відсоткова політика
- ліквідність банків
- купівля державних позик

б) Заходи німецького уряду

- SOFFIN
- пожвавлення економіки

I. Рекапіталізація у Німеччині після фінансової кризи 2008 р.

2. Окремі рішення – Німецький індустріальний банк ІКВ, земельний банк Саксонії – Заксен ЛБ
3. Поглинання, ліквідація або санація і подальша робота
 - а) системність, загроза поширення кризових явищ (досвід банкрутства Lehman Brothers)
 - б) відсутність неправильних стимулів (принципово відповідальність несуть власники)

I. Рекапіталізація у Німеччині після фінансової кризи 2008 р.

2. SOFFIN (Державний санаційний банк)

- а) - не окремі, а поширені проблеми
 - держава як остання інстанція
 - ситуація кризи призвела до виникнення абсолютно нетипових ситуацій на фінансових ринках
 - неліквідність (цінні папери, забезпечені активами (ABS), міжбанківські ринки)
 - запобігання примусовому розпродажу (заморожування портфелів)
 - правові рамки, які дозволяють довгострокове удержання (регулювання, капітал, звітність, оцінка)

I. Рекапіталізація у Німеччині після фінансової кризи 2008 р.

б) Нова федеральна установа публічного права

в) 2 санаційних банки

Земельний банк – Вестдойче ландесбанк (Перша ліквідаційна установа ЕАА)

Нуро Real Estate (фонд стабілізації фінансових ринків)

г) Нагляд Федерального міністерства фінансів

Парламентський комітет з контролю SOFFIN

ґ) Інструменти

- 80 млрд. капіталу

- 400 млрд. гарантій

- 20 млрд. на викуп проблемних активів

II. Стабілізація банків в Україні

1. Макроекономічні рамкові умови

- глибока проблема довіри
- зниження валового внутрішнього продукту і доходів населення
- знецінювання валюти
- високий рівень інфляції і високі відсоткові ставки
- податок з банківських депозитів
- зниження валютних резервів
- ліміти, обмеження руху капіталів

II. Стабілізація банків в Україні

2. Санація державних фінансів

- переговори з кредиторами України
- кошти на рекапіталізацію у бюджеті

3. а) - державні банки

- приватні банки
- іноземні банки

б) кредити НБУ для збереження ліквідності

в) Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (зараз закриття 42 банків)

г) Роздуми щодо державного банку «Родовід», Відродження»

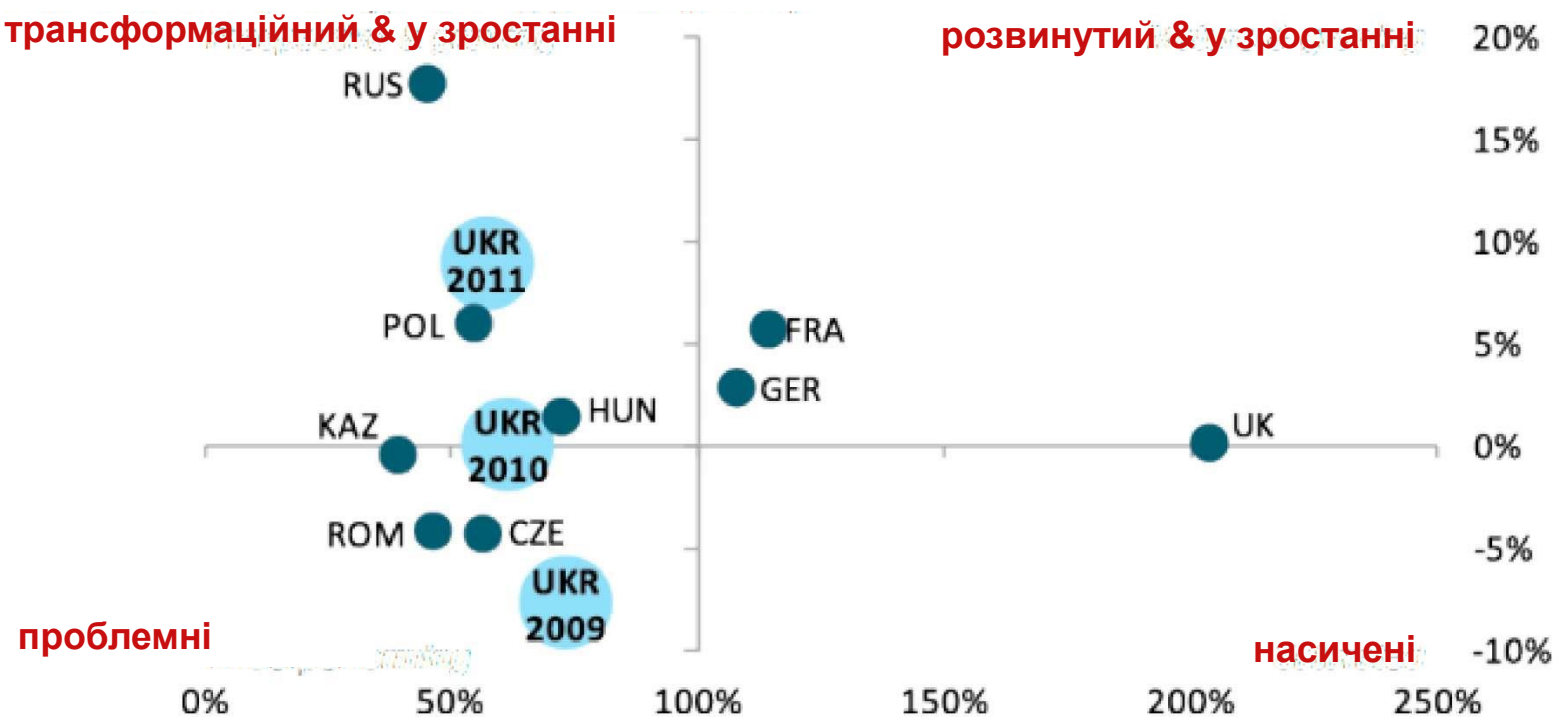
II. Стабілізація банків в Україні

Кредитні кластери, 2011

Кредити до ВВП (ось X), зростання позик (ось Y)

трансформаційний & у зростанні

розвинутий & у зростанні

Джерело: Всесвітній банк, The Economist, НБУ, аналіз Делойт

II. Стабілізація банків в Україні

Таблиця 1 Ключові фінансові показники й індекси деяких банків України

Показники балансу (млн. грн)	Приватбанк	Укркредбанк	Ощадбанк	Дельта-банк	Промінвестбанк
Активи	201 900	131 527	113 682	63 105	51 578
Кредити за відрахуванням резервів (net loans)	150 423	51 088	64 800	46 234	37 096
Депозити	131 715	74 025	46 621	36 665	13 144
Власний капітал	20 948	13 971	20 115	4 911	6 322
Квартальний фінансовий звіт (млн.грн)					
Чисті відсоткові доходи	2 363	1 086	1 644	-203	485
Чисті доходи від комісії	699	151	297	721	185
Операційні доходи (без ПДВ)	3 667	1 963	1 632	1 590	697
Операційні видатки	-2 013	-423	-931	-487	-356
Резерв на покриття по кредитам і позикам (з ПДВ)	-1 695	-5 621	-574	-1 068	-140
Чисті доходи	40	-4 061	211	35	202
Фінансовий звіт за минулий рік (млн. грн)					
Чисті відсоткові доходи	9 885	4 117	6 105	-591	1 589
Чисті доходи від комісії	2 853	535	1 292	3 428	468
Операційні доходи (без ПДВ)	13 297	7 633	7 456	5 073	2 483
Операційні видатки	-7 772	-1 525	-3 857	-2 369	1 491
Резерв на покриття по кредитам і позикам (з ПДВ)	- 4 779	-9 944	-2 604	-2 620	81
Чисті доходи	568	-3 892	749	324	1 132
Динаміка зростання (% у порівнянні з минулим роком)					
Активи	-0,3	44,4	23,1	16,8	28,2
Кредити за відрахуванням резервів (net loans)	12,1	39,3	24,0	35,9	16,4
Депозити	2,9	31,8	-0,5	31,8	-6,0
Власний капітал	4,2	-22,4	8,3	50,8	18,8
Ключові коефіцієнти (%)					
Коефіцієнт адекватності капіталу (R2 НБУ)	11,0	24,6	23,6	10,0	12,5
Статутний капітал / активи	89,5	103,3	73,2	40,2	159,3
Грошові кошти і їх відповідники / пасиви	10,4	10,6	17,7	7,8	12,3
Кредити за відрахуванням резервів / депозити	12,6	14,3	18,9	12,8	19,3
Співвідношення адміністративних видатків і операційних доходів	9,5	12,3	9,0	10,1	5,6
Чисті відсоткові доходи	131,3	91,7	171,2	136,1	292,6
Середній показник прибутковості активів (RoAA)	114,2	69,0	139,0	126,1	282,6
Прибуток на активи, які використовуються (ROAE)	13,0	24,8	18,8	7,4	3,5
Неопераційні доходи	9,1	24,1	16,9	4,9	3,5
Доходи від основної діяльності / операційні видатки	30,0	63,7	48,9	10,1	15,8

II. Стабілізація банків в Україні

4. Програма МВФ, березень 2015

Оздоровлення банківської системи

A. Вихідна ситуація

21. Стабільність банківської системи значно послаблена. За станом на кінець січня 2015 р. коефіцієнт адекватності капіталу (CAR) банківської системи понизився до 13,8% після 15,9% на кінець червня. Тим не менш, рівень простроченої заборгованості ще не досяг найвищих показників, а нещодавнє значне зниження курсу гривні може вплинути на подальше зниження прибутків банків, про що свідчать звіти про збитки і нещодавня діагностика банків.

22. За результатами діагностики 2014 р. був виявлений прогрес у сфері рекапіталізації та реструктуризації банків.

5 У відповідності до Статті XII ГАТТ (1994), яка регулює зниження навантаження на платіжний баланс, було введено тимчасову набавку на імпорт (за виключенням енергії і лік). Органи влади заявили про свій намір скасувати цю набавку до кінця 2015 р. ВТО розгляне це у квітні.

6 Державні органи влади планували провести реструктуризацію державного боргу НБУ, що включає продовження строку сплати до 15-30 років і зниження відсоткової ставки. Це призведе до дірки у балансовому звіті НБУ. Було узгоджено відкласти цей план.

II. Стабілізація банків в Україні

Банки групи 1: Дев'ять великих банків потребували підвищення капіталу.

(i) узгоджено плани реальної рекапіталізації, (ii) дефіцит капіталу був знижений на 25%, кінцевий строк рекапіталізації був встановлений на кінець червня 2015 р. У банках, які не знизили дефіцит капіталу 25%, були впроваджені обмежувальні заходи, включаючи підвищення активів і встановлення більш суворого операційного контролю. Один з дев'яти банків, частка якого складає 2,5% від системних активів, не зміг надати реальний план і тому отримав відмову.

Банки групи 2: Усі банки цієї групи, а це наступні 20 великих банків, повинні виконати вимогу щодо планів рекапіталізації до кінця 2015 р.

Інші банки 1: НБУ підвищив кількість прийнятих рішень щодо невеликих банків. Станом на лютий 2015 до управління 41 банку було вирішено залучити Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

23. НБУ посилив нагляд і заходи антикризового управління. Нещодавно Парламент ухвалив пакет антикризових законів, який серед іншого спрощує процедуру використання бюджетних коштів для рекапіталізації і надає НБУ повноваження щодо впровадження екстрених заходів, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності. З метою своєчасного виявлення системних ризиків, а також з метою розробки заходів з мінімізації їх впливу на фінансову систему і економіку була заснована Рада фінансової стабільності.

II. Стабілізація банків в Україні

24. За попередньою інформацією, у декількох фінансових установах, до адміністрації яких був введений ФГВФЛ, виявлені порушення у вигляді надання інсайдерських кредитних лімітів. Відсутність прозорої структури власності та схем кредитування ускладнюють ефективність роботи НБУ проти інсайдерів. Першочерговим завданням тому є посилення механізму контролю з метою покращення процесу адресного кредитування. Міжнародний досвід показав, що надмірне інсайдерське кредитування підвищує вірогідність дестабілізації банку та знижує повернення кредитів у разі неплатоспроможності банку та введення тимчасової адміністрації.

Б. Політика

Оновлення стратегії банківської рекапіталізації, реструктуризації і процедури прийняття рішень

25. Органи державної влади погодились з необхідністю оновлення стратегії рекапіталізації (MRFP115). Будуть враховані оновлені діагностичні висновки за неактивнішим макроекономічним сценарієм, а також необхідність послідовного зниження частки інсайдерських кредитів. Отже, НБУ зараз вимагає надати виправлені плани рекапіталізації, у яких чітко ідентифікуються джерела фінансування для укріплення капіталу, а також спеціальні плани з продажу активів для скорочення боргу. Передбачаючи шоківі заходи в економіці, фахівці та органи влади дійшли до згоди стримано реагувати на показники капіталу. До цього була укладена угода, за якою банкам, платоспроможність яких складала мінімум 5% від рівня адекватності капіталу, дозволялося працювати до січня 2018 р. з послідовним збільшенням до 10%⁷.

II. Стабілізація банків в Україні

23. З урахуванням цих факторів видатки на реструктуризацію банків у 2014-2015 р.р. оцінюються у 9,25% від ВВП. Таким чином, переглядається оцінка SBA, яка відображає можливість виникнення додаткових витрат, пов'язаних з конфліктом у Східній Україні, та з більш високим, ніж очікувалося, рівнем знецінювання валюти. Експерти впевнені, що внесення капіталу від приватних вкладників є найкращим варіантом для рекапіталізації і реструктуризації банків. Однак враховуючи невизначеність ситуації та ризики, пов'язані зі стратегією, у програмі закладено резерв з бюджетних коштів, який складає біля 4% від ВВП і який призначений на рекапіталізацію та реструктуризацію банків. Обсяг витрат наведений за консервативною оцінкою і не враховую покриття активів банків-банкрутів.

Підвищення обсягів відновлення активів і впровадження судово-бухгалтерських експертиз

24. Підсилення управління активами банків, які знаходяться під контролем тимчасової адміністрації (MEFP 118). Органи влади підкреслили, що незважаючи на те, що балансові звіти банків, в які було введено тимчасову адміністрацію, виявилися гіршими, ніж бухгалтерські звіти, все ж вдалося отримати невелике відшкодування від активів збанкрутілих банків⁸. Органи влади і експерти дійшли до згоди, що для підвищення обсягів відшкодування необхідно більше часу для продажу активів банків, ніж 3 роки, передбачених чинних законодавством. Процес відшкодування можна покращити у майбутньому за умови впровадження повної відповідальності за кредити, які надаються особі, пов'язаній з банком (128). Крім того, за допомогою експертів Всесвітнього банку ФГВФО створить окремий відділ для консолідації управління активами банків з тимчасовою адміністрацією та для їх своєчасного і ефективного передавання. Це буде реалізовано у доповнення до двох пілотних проектів судово-бухгалтерських експертиз банків-банкрутів. Ціль полягає у виявленні некоректних практик роботи банків (включаючи безпосереднє шахрайство) і у отриманні висновків щодо контролю над банківською системою і роботою ФГВФО.

II. Стабілізація банків в Україні

Підсилення регулятивних і наглядових механізмів

28. Українські органи влади зробили рішучі кроки щодо приведення правил кредитування пов'язаних осіб до провідної міжнародної практики (MEFP 113). Через те, що банки, в які було введено тимчасову адміністрацію, перевищили ліміт інсайдерських кредитів, будуть посилені чинні законодавчі норми щодо кредитування осіб, пов'язаних з організацією, щоби (i) знизити ризики, які можуть мати у майбутньому негативний вплив на стабільну роботу банків через надмірне кредитування осіб, пов'язаних з організацією; (ii) позбавити осіб, пов'язаних з організацією, можливості отримувати переваги при кредитуванні у порівнянні з особами, які не пов'язані з банком; (iii) підсилити нагляд за роботою банків. Для цього органи влади

- **впровадять у дію ключові поправки.** Сюди увійдуть два основних елементи. По-перше, вони впровадять повну відповідальність за збитки, які виникли через опосередковане або безпосереднє надання кредитів акціонерам. Які володіють 10% голосів і більше від загальної кількості акцій з правом голосу (**привілейована дія**). Це послугує стимулом для власників банків запобігати банкрутству і підтримувати капітал у стабільному стані, знижуючи ризики несумлінності від надання кредитів пов'язаним особам. По-друге, поправки нададуть НБУ законні повноваження припускати наявність господарських відносин між банком і позичальником, якщо банки не доведуть іншого.

8 Більшість банків, до яких було введено тимчасову адміністрацію – це невеликі банки, які не проходили діагностику і мали проблеми з інсайдерськими кредитами.

II. Стабілізація банків в Україні

- **Перегляд механізму надання кредитів пов'язаним особам.** Українські органи влади проаналізують поточний законодавчий і регулятивний механізм надання кредитів пов'язаним особам з метою виявлення недоліків, які повинні бути усунуті у найближчому майбутньому за технічної підтримки МВФ і СБ.
- **Надання дозволу банкам на проведення власного оцінювання.** Ціль полягає у визначенні порогів ризиків від перевищення лімітів кредитування у відповідності з регулятивними актами.
- **Проведення контрольної перевірки звітів і планів щодо підготовки до закриття ризикових позицій.** НБУ разом з аудиторськими фірмами проведе перевірку звітності. Банкам буде надано достатньо часу для проведення правильного скорочення перевищення ліміту, щоби вони мали змогу гармонійно адаптуватися до нового регулятивного середовища, яка базується на добре структурованих і правдивих планів щодо закриття ризикових позицій.
- **Здійснення пруденційного нагляду.** НБУ заявив о формуванні спеціальної комісії з моніторингу кредитних ризиків, які можуть виникнути у роботі банківського сектору з корпоративними і індивідуальним клієнтами (фінансові і нефінансові групи).

II. Стабілізація банків в Україні

Робочий план з закриття ризикових позицій щодо кредитів, наданих пов'язаним особам, у 10 найбільших банках

2015	Робочий план
Лютий - березень	<ul style="list-style-type: none">• Законодавчі зміни, які впроваджують повну відповідальність власників банків за збитки, які виникають через кредитування пов'язаних осіб• Посилення обмежень по кредитним лімітам для осіб, пов'язаних с організацією
Травень	<ul style="list-style-type: none">• Надання банками звітів до НБУ про зниження кількості кредитів, наданих пов'язаним особам, у відповідності до нових законодавчих і регулятивних норм
Липень	<ul style="list-style-type: none">• НБУ інформує банки про невідповідності
Серпень	<ul style="list-style-type: none">• Банки виправляють невідповідності
Вересень	<ul style="list-style-type: none">• НБУ проводить пруденційний нагляд і оприлюднює звіт
Жовтень	<ul style="list-style-type: none">• НБУ приймає на розгляд плани зі зниження кількості ризикових кредитів
Листопад	<ul style="list-style-type: none">• НБУ затверджує плани скорочення

II. Стабілізація банків в Україні

Підсилення банківських потужностей у рішенні проблем з проблемними кредитами

29. Покращення механізму роботи з проблемними кредитами (MEPF 113). Органи влади продовжують процес добровільних переговорів між боржниками і банками про реструктуризацію валютних іпотечних кредитів. До кінця березня 2015 р. НБУ повинен впровадити Кодекс поведінки для проведення переговорів між проблемними боржниками і банками, встановить процедуру реструктуризації і впровадить процедуру апеляції для забезпечення рівних і чесних переговорів. До кінця червня 2015 р. органи влади розроблять координовану позасудову систему реструктуризації боргів приватних осіб, яка була розроблена на основі провідної міжнародної практики, досвіду розвинутих країн. Ця система повинна регулювати процес відчуження майна за борги, корпоративну і індивідуальну неплатоспроможність, а також податкові пільги.

III. Моделі рекапіталізації

1. Рішення про продовження роботи або ліквідацію
 - з погляду економіки підприємства (ринки, конкуренція)
 - системність, загроза розповсюдження кризових явищ
2. Стрес-тест для виявлення потреби у капіталі
3. Зниження або покриття потреби у капіталі
4. Заходи банку (накопичення прибутку, скорочення балансу)

III. Моделі рекапіталізації

5. Ресурси для рекапіталізації

- попередні власники
- холдінг, банківська група
- нові власники
- залучення кредиторів до конвертації боргів у власний капітал (Bail-in, заміна боргових зобов'язань акціонерним капіталом)

6. Жодних некоректних стимулів, збереження конкуренції

7. Пізніше - реприватизація

8. Міжнародний досвід

М.Больдер, М.Варгерс Модель «санаційний банк»: причини – концепція - досвід (Gabler Verlag, 2012)

Зміст

Розділ 1: Економічна та правова вихідна ситуація

1. Банківська, економічна, політична криза – Як це могло статися? Причини заснування стабілізаційних банків	15
2. Альтернативні концепції порятунку проблемних банків	33
3. Виникнення ліквідаційних установ у правовій «конкуренції систем»	61
4. Рішення щодо перенесення портфелів і нестратегічних сфер діяльності до стабілізаційного банку	79
5. Правовий нагляд за ліквідаційними установами з боку державної комісії зі стабілізації фінансових ринків	101

М.Больдер, М.Варгерс Модель «санаційний банк»: причини – концепція - досвід (Gabler Verlag, 2012)

Розділ 2: Ключові компетенції і питання керування

6. Класифікація та ліквідація кредитних портфелів –
підходи, можливості, обмеження	113
7. Стратегія платформи: виведення та оформлення
цільової оперативної моделі для стабілізаційних
банків – вимоги, моделі, процедури та фактори успіху	133
8. Оперативна модель Першої ліквідаційної установи:
розумне управління послугами та бізнес-процесами	153
9. Правові питання, пов'язані з ліквідаційними установами	169

М.Большер, М.Варгерс Модель «санаційний банк»: причини – концепція - досвід (Gabler Verlag, 2012)

Розділ 3: Оперативна реалізація

10. Менеджмент ринкових ризиків: управління і
контролінг – поводження з ризиками в ліквідаційній
установі	203
11. Казначейство в ліквідаційних установах -
забезпечення рефінансування, управління ризиками	215
12. Звітність ліквідаційної установи	241

Дякую за Вашу увагу!

As a federal enterprise, GIZ supports the German Government in achieving its objectives in the field of international cooperation for sustainable development.

Published by

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Registered offices, Bonn and Eschborn, Germany

Project “Support to Public Finance Management Reform”

44 Velyka Vasylkivska Str., office 1

01004, Kyiv, Ukraine

T +38 044 287 42 37

F +38 044 581 85 53

E pfm@giz.de

I www.giz.de

Responsible

Dr. Hans Reckers